

Martin Linhart: KSČ a politický vývoj v okrese Ústí nad Labem v letech 1945-1948. Diplomová práce, 122s., Praha 2014, FF UK

/Posudek oponenta/

Tématem diplomové práce Martina Linharta je role KSČ a jejího aparátu v jednom severočeském pohraničním okrese v době třetí republiky. Autorovou ambicí bylo podle jeho vlastních slov „komplexně postihnout a zhodnotit činnost KSČ v okrese (Ústí n. L.) a zasadit ji do širších souvislostí“. Svým celkovým směřováním je však práce spíše pokusem o důkladné studium vytváření výchozích pozic čs. komunistů k získání mocenské hegemonie resp. mocenského monopolu na jednom specifickém regionálním případě.

Po nastínění vývoje dějin komunistické strany v meziválečném a válečném období se autor se na základě studia publikovaných i archivních materiálů soustředí zejména na vnitrostranický organizační vývoj, osobní i institucionální vztahy mezi jednotlivými úrovněmi stranické organizace, obsazování funkcí a jejich příležitostné komentování některými z dobových aktérů. Tato analýza bohužel není nijak zarámována do celostátního resp. celorepublikového vývoje strany a to dokonce ani v případě ústřední story této části práce, kterou tvoří tzv. aféra s Buddhou pojednávající o skandálu některých stranických funkcionářů stíhaných za zpronevěru. Není vůbec zřejmé, zda se jednalo o ojedinělou záležitost v rámci KSČ či zda měla sobě podobné, jak tato aféra rezonovala na republikové úrovni atd.

V další části textu se autor věnuje aktivitě místní organizace strany v okresní a místní samosprávě a konstatuje upevňování mocenské pozice komunistů v této oblasti na úkor ostatních stran Národní fronty. Zde se autor v několika ohledech pokouší zohlednit širší kontext mocenské politiky třetí republiky a strategie KSČ na celostátní úrovni zejména na dvou příkladech, jednak „německé otázky“ resp. zajímavého problému smíšených manželství, a jednak znárodnění resp. problematiky konfiskátů. Jde o velmi zajímavé sondy, které naznačují specifičnost vývoje v pohraničním okrese. Zejména v případě konfiskátů autor i ukazuje mocenský potenciál problematiky, využitý místními komunisty, ale reflektovaný přirozeně též jejich protivníky, zejména národními socialisty. Co však těmto sondám chybí je jejich důkladnější zarámování v celorepublikovém mocenském zápase, který je v existující literatuře poměrně bohatě popsán.

Patrně nejzajímavější část práce představuje rozbor komunistického obsazování pozic v místním odborovém hnutí, řízení průmyslu a závodní samosprávě. V popisu situace se zde autor dostává nejbližší ke skutečnému politickému sporu ohledně mocenského ovládnutí znárodněného průmyslu, tedy jedné z klíčových oblastí politického konfliktu mezi komunisty a ostatními stranami NF. Zároveň tato část naznačuje potenciál důkladného studia regionálních dějin, které mohou téma komunistického pochodu k moci, popisovaného převážně z pohledu centrálních institucí a celostátního vývoje, doplnit zajímavou analýzou jejich činnosti v lokálních strukturách moci a politické reprezentace. Linhart však také ukazuje některé potíže a spory uvnitř strany, zde konkrétně mezi krajskou a okresní stranickou byrokracií a závodními organizacemi. Tím narušuje v historické literatuře převládající dojem sevřenosti a jednotnosti komunistické strany v daném období.

Zajímavou kapitolu představuje též popis mocenského střetávání na příkladu ústeckého divadla v letech 1945-47. Autor jednak ukazuje, jak se celorepublikový „kulturní boj“ mezi komunisty a

ostatními stranami NF, zejména národními socialisty a lidovci, zrcadlil v regionálním kontextu, konkrétně na příkladu divadelnictví. Oběma posledně zmíněným kapitolám by však prospělo zarámování do širšího kontextu regionální a celonárodní politiky. K historickým otázkám jako je odsun resp. znovuosídlování a jeho politický kontext existuje dosti robustní výzkum zejména z posledních cca dvaceti let (Arburg, Borák, Dvořák, Spurný, Staněk, aj.). Nic z toho se však v seznamu literatury k práci neobjevuje. Stejně tak chybí řada zcela základních prací k období třetí republiky zejména k problematice jejího ústředního politického konfliktu či jeho některých aspektů (Abrams, Brenner, Drápala, Frommer, Kocian, Kučera, aj.)

Diplomová práce Martina Linhartta je zajímavý pokusem o detailní rozbor regionální organizační práce KSČ za třetí republiky na její cestě k moci. Svým celkovým vyzněním i hlavními závěry je příznačným dokladem leninistického důrazu na organizační práci a schopnost aktivizace nejen širšího stranického členstva, ale též nestranických, zpravidla sociálně nižších složek společnosti. Tento rys vycházející ze sovětského vzoru stavějícím na organizaci a koncepci strany jako revoluční avantgardy (Lenin) oproti jiným marxistickým teoretikům zdůrazňujícím spontaneitu revolučního hnutí (Luxemburová) často zajišťoval komunistickým stranám převahu v politickém boji. Plně se to projevilo v Československu v letech 1945-1948. Práce tak však pouze z části odpovídá svému původnímu zadání. Sice svědomitě na základě určitého výseku pramenů rekonstruuje především organizační vývoj a tzv. kádrovou politiku KSČ, avšak nepopisuje ani nerozebírá „KSČ a politický vývoj“ na Ústecku v daném období. Pro to autorovi schází jak bližší studium odlišných pramenů (jako např. komunistického i nekomunistického tisku) k poznání konkrétních podob a rozměrů regionální komunistické politiky tak také širší zarámování jeho tématu do celostátních souvislostí na základě studia relevantní sekundární literatury.

Je potřeba ocenit empirický charakter práce jakož i snahu autora obejít se bez důležité části pramenného materiálu k činnosti OV KSČ Ústí n. L, který se nedochoval. Autor se sice většinou zdařile vyhýbá reprodukci jazyka pramene ve vlastním autorském komentáři, textu by však prospělo přehlednější uspořádání nyní existujících samostatných devatenácti kapitol do větších celků (vystavených patrně kombinací chronologického a tematického principu). Práce je psána věcně a srozumitelně. Jedinou terminologickou otázku v souvislosti s tématem „německé otázky“ vzbuzuje výraz „československý nacionalismus“. Autor jej několikrát používá, avšak nevysvětluje, proč tento pojem upřednostňuje před zažitějším a v kontextu česko-německého konfliktu historicky odůvodněnějším termínem „českého nacionalismu“.

Přes všechny uvedené výhrady hodnotím předkládanou práci jako zdařilou a doporučuji její přijetí k obhajobě.

PhDr. Michal Kopeček, PhD.

ÚČD FF UK